

10.3.2026

Julkinen

Jakelussa mainituille

Vuoden 2027 talousarvioesityksen valmistelu

Ministeriöitä pyydetään toimittamaan talousarvioehdotukset ja niihin liittyvät liitemuistiot valtiovarainministeriöön **Bukettiin 21.5.2026 mennessä**. Ehdotuksissa on huomioitava tavoiteaikataulun mukaan 30.4.2026 hyväksyttävän vuosien 2027–2030 julkisen talouden suunnitelman linjaukset sekä julkisen talouden suunnitelmassa hallinnonaloittain asetettu kehys. Ohjeistusta tarkennetaan tarvittaessa myöhemmin. Ministeriöitä pyydetään lisäksi tallentamaan vuoden 2027 talousarvioesityksen yleisperusteluja varten ehdotuksensa hallinnonalaan ja hallinnonalan rahastoja sekä liikelaitoksia koskevaksi yhteenvedoksi **Bukettiin 27.5.2026 mennessä**.

Päätettyjen säästöjen toimeenpano

Pääministeri Orpon hallitus on päättänyt merkittävistä julkisen talouden sopeutustoimista hallitusohjelmassa, kevään 2024 julkisen talouden suunnitelmassa ja vuoden 2026 talousarvioesityksen yhteydessä. Näiden lisäksi hallitus on päättänyt kevään 2025 puoliväliriihessä toimista talouskasvun vauhdittamiseksi ja kasvutoimien rahoittamiseksi.

Ministeriöiden on varmistuttava siitä, että päätetyt säästöt sisältyvät talousarvioehdotukseen täydessä mitassaan. Ministeriöiden tulee sisällyttää talousarvioehdotukseensa korvaavat säästöt, mikäli hallinnonalan säästöt ovat jäämässä aiemmin päätetystä tasosta.

Ministeriöiden talousarvioehdotukset vuodelle 2027

Valtiontalouden kehysehdotusten, talousarvioehdotusten sekä toiminta- ja taloussuunnitelmien laadintaperiaatteista 24.4.2003 annetun valtioneuvoston päätöksen mukaisesti ministeriöiden tulee toimittaa:

- julkisen talouden suunnitelman vuosille 2027–2030 mukaisesti laaditut **talousarvioehdotukset vuodelle 2027**;
- em. ehdotuksia koskevat **liite- ja taustamuistiot**, joiden erittelyissä ja perusteluissa pyydetään kiinnittämään huomiota ehdotusten valtiontaloutta koskevien vaikutusten lisäksi kuntatalouteen, hyvinvointialueisiin ja sosiaaliturvarahastoihin kohdistuviin vaikutuksiin;

- ns. **asiamuutoslomakkeet** harkinnanvaraisista tai muuten poliittisesti kiinnostavista muutoksista (laadintamääräyksen liite III-10). Käytettävä päivitetty lomakepohja löytyy Buketista TAE-teoksen liitepohjista.

Ministeriöiden tulee koordinoida usean ministeriön toimialaan kuuluvat (poikkihallinnolliset) kokonaisuudet ja niitä koskevat ehdotukset keskenään.

Ehdotukset laaditaan vuoden 2027 hinta- ja kustannustasossa käyttäen Bukettiin tallennettuja huhtikuun 2026 kokonaistaloudellisia ennusteita ja oletuksia. Uudet ennusteluvut tallennetaan Bukettiin ministeriöiden käytettäväksi viimeistään 13.8.2026 ehdotusten tarkistamista varten.

Liitemuistioiden tulee sisältää riittävässä laajuudessa laaditut perustelut, laskelmat ja taloudelliset vaikutusarviot. Tämä korostuu erityisesti laajempien säädösmuutosten ja merkittäviä käyttäytymisvaikutuksia aiheuttavien uudistusten kohdalla. Vaikutusarvioiden tulee olla läpinäkyviä ja selkeästi dokumentoituja ja mahdollisuuksien mukaan niissä tulee myös arvioida mahdolliset heijastevaikutukset sekä erilaiset välilliset vaikutukset. Muutosten arvioinnin epävarmuus tai epäluotettavuus ei ole perustelu jättää arviota esittämättä.

Toimintamenomomenteista tulee ehdotukseen sisällyttää laadintamääräyksen liite III-8 mukainen taulukko.

Ministeriöiden ehdotukset tulee valmistella valtiovarainministeriön antaman toiminta- ja taloussuunnittelua, julkisen talouden suunnitelman valmisteluun liittyvien kehys- ja muiden ehdotusten sekä valtion talousarvioehdotusten laadintaa koskevan määräyksen (VN/4842/2020, 30.4.2020) sekä muutosmääräyksen (VN/4206/2023, 30.3.2023) mukaisesti.

Ministeriöitä pyydetään kiinnittämään huomiota siihen, että ministeriöiden nykyisenkaltaisista vastineista luovutaan ja vastineisiin sisällytetään lähtökohtaisesti ainoastaan teknisiä muutoksia. Ministeriöiden alkuperäisiä ehdotuksia, joita valtiovarainministeriö ei ole ehdotuksessaan hyväksynyt, ei enää toisteta vastineissa. Lisäksi ministeriöiden tulee pidättäytyä ehdotuksista, joita hallitus ei ole hyväksynyt aiemmissa budjetti- ja/tai kehysprosesseissa. Mikäli ministeriöllä on perusteltu syy toistaa aiemmin esillä ollut ehdotus, merkitään se muotoon **(toistuva ehdotus)**.

Investointiohjelma

Ministeriöitä pyydetään toimittamaan talousarvioehdotusten yhteydessä tiedot hallituksen runsaan 4 mrd. euron investointiohjelmaan sisältyvistä päätösvalmiista hankkeista tai hankkeisiin tulleista mahdollisista muutoksista. Ehdotukset tulee syöttää Bukettiin omina muutostekijöinä ja sisällyttää asiamuutoslomakkeille.

Investointiohjelma rahoitetaan pääosin valtion omaisuustuloilla, ja talouspoliittinen ministerivaliokunta seuraa investointiohjelman mukaisten omaisuustulojen kertymätilannetta. Valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosastoa pyydetään toimittamaan päivitetty arvio vuoden 2026 omaisuustuloista.

Talousarvion yhtenäisyys

Ministeriöiden tulee edelleen jatkaa toimenpiteitä talousarvion yhtenäisyyden edistämiseksi. Ministeriöiden on perusteltava mahdolliset poikkeamat määräysten mukaisista pääsäännöistä liitemuistioissa.

Palkkausmenot budjetoidaan toimintamenomomenteille. Ministeriöitä pyydetään valmistelevaan toimintamenomomenttien ulkopuolisilta momenteilta palkkausmäärärahojen siirrot toimintamenomomenteille. Jos henkilöstöä palkataan poikkeuksellisesti muilta kuin toimintamenomomenteilta, tulee ko. momentin päätösosaan merkitä momentilta palkattavien htv-määrä ja ministeriön tulee perustella tämä liitemuistiossa.

Sekamomentteja tulee välttää. Jos sekamomentille on perusteltu tarve, tulee momentin päätösosasta yksiselitteisesti käydä ilmi, miltä osin menot maksetaan kulutus-, siirto- ja sijoitusmenoina. Budjetoitaessa toimintamenomomenteille siirto- tai sijoitusmenoja on ne merkittävä varattu-eriksi. Sekamomenttien selvitysosassa on arvioitava euromääräisesti määrärahan käyttöä eri menolajeihin.

Talousarvioesityksen julkisuudesta

Voimassa olevan julkisuuslain mukaisesti ministeriöiden ja niiden hallinnonalaan kuuluvien virastojen ja laitosten talousarvioehdotukset tulevat julkiseksi, kun valtiovarainministeriö on allekirjoittanut ensimmäisen kannanottonsa talousarvioehdotukseksi.

Talousarvioehdotusten julkaisemisessa ja viestinnässä noudatetaan valtioneuvoston viestintäverkostossa linjattua toimintatapaa.

Hyvinvointialueiden talous ja luvun 28.89 momentteja koskevat ehdotukset

Ministeriöiden tulee toimittaa hyvinvointialueiden rahoitukseen liittyvät talousarvioehdotukset sekä talousarvioehdotusten valmistelun aikana ilmenevät rahoituksen muutostarpeet valtiovarainministeriön hyvinvointialueosastolle viimeistään 6.5.2026. Ehdotusten perusteella valtiovarainministeriön hyvinvointialueosasto valmistelee yhteistoiminnassa lakisääteisistä tehtävistä vastaavien ministeriöiden kanssa ehdotuksen osaksi valtiovarainministeriön hallinnonalan talousarvioehdotusta.

Valtiovarainministeriön hyvinvointialueosasto ohjeistaa erillisellä pyyntökirjeellä hyvinvointialueiden valtion rahoitusta koskevien ehdotusten toimittamisesta.

Ministeriöiden tulee toimittaa valtiovarainministeriölle tiedot kaikista hyvinvointialueiden menoihin ja tuloihin vaikuttavista ehdotuksista sekä tiedot hyvinvointialueille myönnettävien valtionavustusten ja muiden korvausten määrästä hallinnonalallaan. Valtiovarainministeriö ohjeistaa erikseen näiden tietojen toimittamisesta ja aikatauluista, kuten myös hyvinvointialueiden talouteen kohdistuvia vaikutuksia koskevista teksteistä.

Kuntatalous ja luvun 28.90 momentteja koskevat ehdotukset

Ministeriöiden tulee toimittaa kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen liittyvät talousarvioehdotukset sekä talousarvioehdotusten valmistelun aikana ilmenevät rahoituksen muutostarpeet viimeistään 6.5.2026 valtiovarainministeriön kunta- ja alueosastolle, joka toimittaa ehdotukset osaksi valtiovarainministeriön hallinnonalan talousarvioehdotusta.

Valtiovarainministeriön kunta- ja alueosasto ohjeistaa erillisellä pyyntökirjeellä kunnan peruspalvelujen valtionosuutta koskevien ehdotusten toimittamisesta sekä valtionosuuslain 44 § mukaisten valtionosuutta koskevien neuvottelujen toteuttamisesta.

Ministeriöiden tulee toimittaa valtiovarainministeriölle tiedot kaikista hallinnonalan kuntatalouden menoihin ja tuloihin vaikuttavista päätöspäätöksistä ehdotuksista sekä tiedot kunnille ja kuntayhtymille myönnettävien valtionapujen määrästä hallinnonalallaan. Valtiovarainministeriö ohjeistaa erikseen näiden tietojen toimittamisesta ja aikatauluista, kuten myös kuntatalousvaikutuksia koskevista teksteistä.

Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden ja tuloksellisuustavoitteiden asettaminen

Kunkin ministeriön asettamia yhteiskunnallisia vaikuttavuus- ja tuloksellisuustavoitteita tulee olla enintään kuusi. Luku- ja momenttiperusteluissa esitetään näihin tavoitteisiin liittyvät keskeiset tavoitteet toiminnalliselle tuloksellisuudelle. Tavoitteita määriteltäessä tulee ennalta suunnitella se, kuinka niiden saavuttamista arvioidaan ja huolehtia siitä, että saavuttamisen asteesta on mahdollista raportoida selkeästi ministeriön toimintakertomuksessa ja hallituksen vuosikertomuksessa. Tavoitteet ja indikaattorit päivitetään Bukettiin pääluokkien 23–35 selvitysosien taulukkoon, jossa esitetään aikasarjana niiden toteutumatietoja sekä tavoitteita tai arvioita niiden kehityksestä.

Budjettilait

Ministeriöitä pyydetään päivittämään tiedot hallinnonalan budjettilakiesityksistä ja niiden taloudellisista vaikutuksista pääluokan tai osaston selvitysosaan taulukkoon. Kukin budjettilakiesitys mainitaan ainoastaan sen esittelystä vastaavan hallinnonalan pääluokan tai osaston selvitysosassa.

Budjettilakiesitykset, joiden pääasiallinen taloudellinen vaikutus kohdistuu hyvinvointialueiden rahoitukseen tai kuntien peruspalveluiden valtionosuuksiin, esitetään kuitenkin valtiovarainministeriön pääluokan selvitysosassa. Taulukkoon on merkittävä myös budjettilakiesitykset, jotka on annettu eduskunnan käsiteltäväksi jo ennen talousarvioesityksen antamista. Lakiesityksiä, jotka aiheuttavat vain vähäisiä, enintään 50 000 euron, muutoksia valtion virastojen tai laitosten toimintamenoihin, ei sisällytetä taulukkoon.

Tietojärjestelmähankkeet

Talousarvio- ja kehusehdotuksiin sisältyvien uusien tai lisämäärärahaa edellyttävien tietojärjestelmähankkeiden tulee lähtökohtaisesti pohjautua toimintatapojen uudistamiseen, jolla tavoitellaan taloudellisia ja/tai toiminnallisia hyötyjä.

Hankkeista tulee toimittaa riittävät tiedot esitysten määrärahatarpeen arviointia varten: miksi hanketta esitetään ja mitkä ovat sen hyödyt, kustannukset, tavoitteet ja tuotokset sekä edellä mainittujen asioiden aikataulutus ja jaksotus. Hankkeiden tiedot tulee raportoida myös Hankesalkkupalveluun, elleivät salassapitosäädökset tätä estä. Perustelumuiotissa voidaan viitata Hankesalkkupalvelusta löytyviin tietoihin. Jos esitetyt perusteet tai rahoitustarve on muuttunut, niin se tulee ilmoittaa esityksessä sekä päivittää tiedot Hankesalkkupalveluun.

Kustannuksista eritellään palveluiden ostot, omat henkilöstökustannukset, muut kustannukset ja tarvittaessa välilliset kustannukset. Lisäksi kerrotaan kehityskustannusten ja jatkuvien kustannusten suunniteltu rahoituslähde (momentti), mahdolliset jo hyväksytyt rahoitusosuudet ja -lähteet, lisämäärärahan tarve sekä vaikutus tulevien vuosien määrärahatarpeeseen. Hyödyt eritellään vuosittain ja tyypeittäin (säästöt, lisätuotot, vältettävät kustannukset, mitattavat laadulliset tai yhteiskunnalliset hyödyt). Lisäksi esitetään hyötyjen kohdentuminen eri momenteille tai toimijoille.

Hankkeista tulee kertoa myös sen tilanne tiedonhallintalain (906/2019) suhteen (lausunnon tilanne, asianumero Vahvassa sekä mahdolliset eroavaisuudet talousarvioehdotuksessa ja lausuntopyynnössä esitetyn välillä).

Muita keskeisiä talousarvioehdotuksissa huomioitavia asioita

Valtion **T&K-rahoituksen** kokonaiskuvan luomiseksi ministeriöiden tulee toimittaa arvio hallinnonalan kaikesta tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta momentittasolla Buketista TAE-teoksen liitepohjista löytyvällä koontitaulukolla. Lisäksi T&K-rahoitusta sisältäville momenteille tulee lisätä selvitysosaan arvio momentille sisältyvästä T&K-rahoituksesta:

”Valtuudesta/Määrärahasta käytetään arviolta xx euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.” Vuoden 2027 lisäysehdotukset voivat olla pysyviä rahoituksen korotuksia tai määrärahaista rahoitusta. Hankerahoituksen tulee kohdentua mahdollisimman pitkälti vain vuoteen 2027 ja vain erityisen perustellusta syystä uusista hankkeista voi aiheutua kustannuksia vielä vuoden 2027 jälkeen.

Vuoden 2027 talousarvioesitykseen sisällytetään **lapsibudjetointia** koskeva tarkastelu, jonka tiedonkeruu toteutetaan edellisinä vuosina vakiintuneeseen tapaan.

Ministeriöitä pyydetään sisällyttämään vuoden 2027 talousarvioesityksen pääluokkaperusteluihin teksti **kestävän kehityksen toteuttamisesta** hallinnonalalla vastaavasti kuten aiemmin.

Talousarvioesitykseen on tarkoitus sisällyttää arvio hiilineutraalisuustavoitetta ja puhdasta siirtymää edistävistä määrärahoista ja veroista. Valtiovarainministeriö lähettää erikseen myöhemmin myös ao. ministeriöille koontitaulukon em. määrärahoista, kuten myös tarvittaessa lisäohjeita valmistelua varten. Valtiovarainministeriö pyytää lisäksi ministeriöitä sisällyttämään arviot hiilineutraalisuutta edistävien määrärahojen ilmasto- ja luontovaikutuksista relevantteihin taustamuistioihin. Taustamuistioihin pyydetään sisällyttämään esimerkiksi tieto toimen arvioidusta päästövähennysvaikutuksista, mikäli hiilineutraalisuutta edistävän määrärahan osalta on käytettävissä tutkimustietoa. Mikäli numeerista tutkimustietoa ei ole saatavilla, pyydetään laadullisesti kuvaamaan määrärahan tavoiteltuja ilmasto- ja luontovaikutuksia.

Pääluokkaperusteluihin tulee sisällyttää yhteenvetotarkastelu **sukupuolivaikutuksiltaan** merkittävästä talousarvioesitykseen liittyvästä toiminnasta. Keskeisiä yhteenvetotarkastelun elementtejä ovat esimerkiksi:

- sukupuolten tasa-arvoon liittyvät, etenkin yhteiskunnalliset tavoitteet hallinnonalalla
- konkreettiset hallinnonalan toimenpiteet, lainsäädäntöhankkeet ja määrärahat, joilla tavoitteisiin pyritään
- talousarvioon liittyvät määrärahamuutokset, joilla on merkittäviä sukupuolivaikutuksia

- sukupuolen mukaan erotellut ihmisiä koskevat tilastot ja tunnusluvut, jotka koskevat yhteiskunnallisesti merkittäviä teemoja

Yhteenvedoteksti tulee otsikoida ”Sukupuolten tasa-arvo” ja tekstin tavoitepituus on puoli sivua.

Ministeriöitä pyydetään toimittamaan Bukettiin ehdotuksen liitteenä **rahastoja koskevat ennakkolliset rahoituslaskelmat** laadintamääräyksen liitteen II-1 mukaisesti. Jos rahaston taloudessa ja toiminnassa on merkittäviä takaus- ja takuuvastuita, korkotukia tai muita valtion vastuita, tarpeen mukaan on myös eriteltävä kyseisiin vastuisiin liittyviä taloudellisia riskejä ja niiden vaikutuksia valtion talousarvioon ja rahaston talouteen.

Epäselvistä asioista kehoitetaan olemaan yhteydessä valtiovarainministeriön budjettiosastoon.

Valtiovarainministeri

Riikka Purra

Osastopäällikkö,
budjettipäällikkö

Mika Niemelä

Jakelu

Eduskunnan keskuskanslia
Tasavallan presidentin kanslia
Ministeriöt

Tiedoksi

Valtiovarainvaliokunnan sihteeristö
Valtiontalouden tarkastusvirasto